

HyMoCARES Project

WPT4 IMPLEMENTING THE HyMoCARES APPROACH INTO ACTUAL PLANNING, MANAGEMENT, OPERATIONAL PROCESS

O.T4.1 HyMoCARES sectoral guidelines and checklists

Slovenia

Project: HyMoCARES

Work package: WPT4 Implementing the HyMoCARES approach into actual planning, management, operational processes

Project output: O.T4.1 HyMoCARES sectoral guidelines and checklists – Report n°1 for SLOVENIA – Slovene language – “ZV-1”

Status: Final version

Date: 30/10/2019

Authors: Luka Javornik, Sašo Šantl (PP6 – IzVRS)

Revision: Nicola MARANGONI (PP1 - APC_PAB)

Approval: Romain GAUCHER, Isabelle CHOUQUET (PP4 - CD05)

VSEBINA

1	PREDSTAVITEV ZAKONODAJNEGA PROCESA	3
2	IZVEDBENI KORAKI IZBRANEGA ZAKONODAJNEGA PROCESA	3
2.1	UPRAVLJANJE	3
2.2	POSTOPEK VPELJAVE ZAKONODAJNEGA PROCESA	4
3	INTEGRACIJA KONCEPTA HYMOCARES	7
3.1	CILJNE SKUPINE	8
4	ZAKLJUČKI	8

1 Predstavitev zakonodajnega procesa

Zakon o vodah (v nadaljevanju ZV-1) ureja upravljanje z morjem, celinskimi in podzemnimi vodami ter vodnimi in priobalnimi zemljišči. Upravljanje z vodami ter vodnimi in priobalnimi zemljišči obsega varstvo voda, urejanje voda in odločanje o rabi voda. Ta zakon ureja tudi javno dobro in javne službe na področju voda, vodne objekte in naprave ter druga vprašanja, povezana z vodami.

Cilj zakona je doseganje dobrega stanja voda in drugih, z vodami povezanih ekosistemov, zagotavljanje varstva pred škodljivim delovanjem voda, ohranjanje in uravnavanje vodnih količin in spodbujanje trajnostne rabe voda, ki omogoča različne vrste rabe voda ob upoštevanju dolgoročnega varstva razpoložljivih vodnih virov in njihove kakovosti. Pri opredelitvi ciljev upravljanja z vodami in z njimi povezanih programih ukrepov se upoštevajo vplivi podnebnih sprememb.

2 Izvedbeni koraki izbranega zakonodajnega procesa

2.1 Upravljanje

Zakon o vodah (ZV-1, Ur. l. RS 67/02) podaja sledeča izhodišča upravljanja (4., 5. in 6. člen ZV-1):

- Upravljanje z vodami in vodnimi ter priobalnimi zemljišči je v pristojnosti države, razen tistih nalog, za katere je po ZV-1 pristojna lokalna skupnost;
- Opravljanje posameznih upravnih nalog varstva voda, urejanja voda in odločanja o rabi voda ter upravljanja vodnih in priobalnih zemljišč v pristojnosti države se organizira v izpostavah organa v sestavi ministrstva, pristojnega za opravljanje posameznih nalog upravljanja voda;
- Rabo in druge posege v vode, vodna in priobalna zemljišča ter zemljišča na varstvenih in ogroženih območjih ter kmetijska, gozdna in stavbna zemljišča je treba programirati, načrtovati in izvajati tako, da se ne poslabšuje stanja voda, da se omogoča varstvo pred škodljivim delovanjem voda, ohranjanje naravnih procesov, naravnega ravnovesja vodnih in obvodnih ekosistemov, ter varstvo naravnih vrednot in območij, varovanih po predpisih o ohranjanju narave;
- Vsakdo je dolžan varovati kakovost in količino voda ter jo uporabljati tako, da čim manj vpliva na naravno ravnovesje vodnih in obvodnih ekosistemov, skladno s pogoji, ki jih določa ZV in drugi predpisi;

- Za vsako rabo vodnega ali morskega javnega dobra ali naplavin, razen za splošno rabo, se plačuje plačilo za vodno pravico in vodno povračilo, skladno z določbami ZV. Plačilo za vodno pravico in vodno povračilo sta okoljski dajatvi za rabo naravnih dobrin;
- Za pobiranje plačila za vodno pravico in vodno povračilo v skladu s predpisi iz 123. in 124. člena ZV je pristojen carinski organ. Za pobiranje plačila za vodno pravico in vodno povračilo se uporabljajo predpisi, ki urejajo davčni postopek;
- Za onesnaževanje voda se plačuje okoljske dajatve v skladu s predpisi o varstvu okolja.

Podrobneje je upravljanje voda znotraj ZV-1 opredeljeno v 55. in 56. členu ZV-1, tj. v Načrtu upravljanja z vodami za vodno območje Donave (trenutno NUV 2, za obdobje 2016-2021), ki opredeljuje cilje doseganja dobrega stanja tako površinskih kot tudi podezmnih voda.

2.2 Postopek vpeljave zakonodajnega procesa

Koncept ekosistemskih storitev znotraj ZV ni natančneje opredeljen, možnost vpeljave takega koncepta pa lahko prepoznamo v 3. členu, kjer so podana temeljna načela in sicer predvsem načelo upoštevanja najboljših razpoložljivih tehnik in novih dognanj znanosti o naravnih zakonitosti, poleg tega pa tudi načelo dolgoročnega varstva kakovosti in smotrne rabe razpoložljivih vodnih virov, načelo zagotavljanja varnosti pred škodljivim delovanjem voda, ipd.

Konkretnije je koncept ekosistemskih storitev zastopan znotraj Načrta upravljanja z vodami za vodno območje Donave za obdobje 2016-2021 in sicer znotraj temeljnih in dopolnilnih ukrepov, kjer je zapisano »Izvajanje ukrepov bo prispevalo k doseganju dobrega stanja podzemnih in površinskih voda. S tem se zagotavlja širok nabor ekosistemskih storitev, ki so povezane z vodo, kot so zagotavljanje oskrbe s pitno vodo, samočistilna sposobnost vodotokov, ohranitev ugodnih odtočnih razmer, ki so ključne pri poplavnih in erozijskih dogodkih, ohranitev biodiverzitete ter pogoji za razvoj z vodo povezanih gospodarskih dejavnosti (turizem, pridelava zdrave hrane, proizvodnja pijač, gojenje vodnih organizmov...). Vse to bo vplivalo na izboljšanje življenjskega okolja in kakovosti življenja.« Na osnovi teh izhodišč se kaže priložnost za konkretnjšo vpeljavo koncepta ekosistemskih storitev v temeljne zakonodajne procese kot je ZV-1.

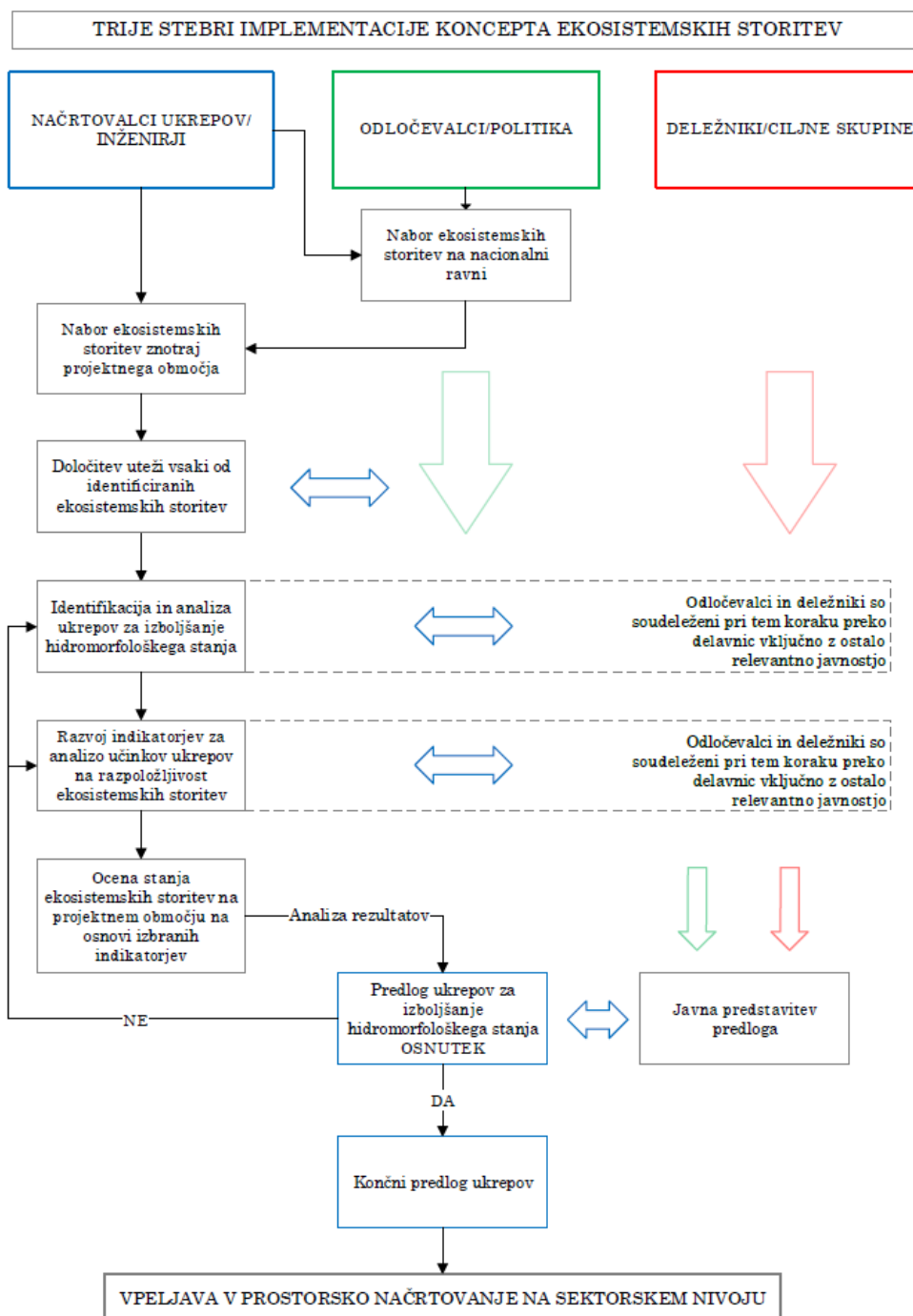
Temeljni ukrepi so ukrepi slovenske zakonodaje in ukrepi skupne vodnopolitike, ki izhajajo iz predpisov, s katerimi so bila v slovenski pravni red prenesena določila vodne direktive in direktiv, navedenih v prilogi VI vodne direktive. Temeljni ukrepi se nanašajo na področja:

- Varstva površinskih in podzemnih voda (preprečevanje ali zmanjševanje onesnaženja voda, hidromorfoloških obremenitev, bioloških obremenitev, itd.);
- Urejanja voda (ohranjanje in uravnavanje vodnih količin, varstvo pred škodljivim delovanjem voda, vzdrževanje vodnih in priobalnih zemljišč, izboljšanje hidromorfološkega stanja voda);
- Rabe površinskih in podzemnih voda (spodbujanje trajnostne rabe voda in dovoljevanja rabe vode);
- Upravljanja vodnih in priobalnih zemljišč v lasti države;
- Ekonomskih instrumentov (dajatve za obremenjevanje voda, usmeritev sredstev pridobljenih z dajatvami v upravljanje z vodami, ukrepi cenovne politike za gospodarno rabo pitne vode in ocena povračila finančnih stroškov izvajanja storitev obveznih občinskih gospodarskih javnih služb).

Dopolnilni ukrepi so ukrepi za doseganje dobrega stanja oz. dobrega potenciala voda so predvideni v primeru, da okoljski cilji za vodna telesa površinskih oz. podzemnih voda do leta 2021 kljub izvajanju temeljnih ukrepov ne bodo doseženi.

Našteti temeljni (in tudi dopolnilni) ukrepi pa s stališča njihove implementacije in integracije v prostorsko načrtovanje vplivajo na razpoložljivost ekosistemskih storitev, tj. storitev, ki so prispevki oz. dobrine ekosistemov k blaginji oz. dobrem stanju družbe oz. posameznika.

Koncept HyMoCARES podaja metodološki okvir in orodja za oceno vpliva ukrepov za izboljšanje hidromorfološkega stanja (HM) na razpoložljivost ekosistemskih storitev (ES). V Sloveniji so, kot rečeno, v temeljni zakonodaji upravljanja z vodami ekosistemske storitve le okvirno omenjene, skladno s trajnostnim upravljanja voda pa se pojavlja potreba po identifikaciji nivoja medsebojnih interakcij posameznih ekosistemskih storitev oz. vpliva »prevladujočih« ekosistemskih storitev na ostale ekosistemske storitve v prostoru. Na tem nivoju se pojavlja dilema, kako opredeliti pomembnost posameznih ekosistemskih storitev v prostoru. Logičen korak ob tem je vpeljava stroke in splošne javnosti v postopek, kjer strokovna javnost prepozna/predlaga ekosistemske storitve na nacionalnem nivoju, nato znotraj območja prostorskega načrtovanja (npr. DPN, OPN/OPPN), sledi določitev uteži posamezni ekosistemski storitvi (npr. preko anketiranja odločevalcev oz. deležnikov/ciljnih skupin ter ostale relevantne javnosti), identifikacija ukrepov za izboljšanje HM ter razvoj indikatorjev za analizo učinkov ukrepov na razpoložljivost ES, oboje v sodelovanju z odločevalci in ciljnimi/relevantnimi udeleženci v postopku. Vsled tega predlagamo razmislek o vpeljavi postopka za implementacijo ukrepov za izboljšanje HM stanja, kjer je upoštevan tudi vpliv na posamezne ekosistemske storitve, kot sledi na diagramu.

3 Integracija koncepta HyMoCARES

KORAKI	KLJUČEN POUDAREK	ORODJE
<ul style="list-style-type: none"> - Ocena (HM) stanja znotraj projektnega območja, - Nabor ES znotraj projektnega območja (obstoječe rabe znotraj območja) 	Določitev «robnih pogojev», tj. katere vplive na stanje ES, na kakšnem medsebojnem nivoju in do katere stopnje je potrebno analizirati.	GIS, Chevo
<ul style="list-style-type: none"> - V sodelovanju z odločevalci, deležniki in ostalo relevantno javnostjo se določi pomembnost posamezne ES v projektnem območju, - Na podoben način se določi in preuči ukrepe za izboljšanje HM stanja in indikatorje za analizo učinkov ukrepov na razpoložljivost ES 	Določitev prevladujočih ES v projektnem prostoru opredeljuje fokus nadaljnjih analiz v prostoru (npr., če prevladuje vpliv hidroenergije se izvedejo dodatne ekonomske analize vplivov ukrepov na proizvodnjo EE).	Orodje za 2D hidrodinamično modeliranje in modeliranje transporta sedimentov (MIKE 21C, HEC-RAS, CCHE), GIS, habitatno modeliranje
<ul style="list-style-type: none"> - Ocena stanja ES in predlog ukrepov (osnutek), - Potrditev oz. zavrnitev predloga ukrepov, - V primeru zavrnitve predloga ukrepov se postopek ponovi od koraka identifikacije ukrepov za izboljšanje HM stanja naprej; - V primeru potrditve osnutka ukrepov se poda končni predlog ukrepov za izboljšanje HM stanja v postopek prostorskega načrtovanja 	Z določitvijo ukrepov, kjer je bil v analizi upoštevan medsebojni vpliv ES oz. vpliv ukrepov za izboljšanje HM stanja na razpoložljivost ES se lahko že v zgodnjih fazah prostorskega načrtovanja opredeli in uskladi zahteve posameznih deležnikov v prostoru.	Orodje za delo s preglednicami, GIS

3.1 Ciljne skupine

Ministrstvo za okolje in prostor, Direkcija za vode, Agencija za okolje RS, predstavniki energetike, Zavod za ribištvo RS, Zavod za varstvo narave RS, predstavniki visokošolskih inštitucij, podjetja za načrtovanje (inženiring), ostala relevantna (strokovna) javnost.

4 Zaključki

V Sloveniji je bilo znotraj prostorske zakonodaje/zakonodaje s področja upravljanja z vodami identificiran manjko integracije ekosistemskih storitev na nivoju temeljnih zakonskih aktov (ZV-1). Razvoj koncepta HyMoCARES daje priložnost za identifikacijo stopnje medsebojnega vpliva med posameznimi predstavniki rabe v projektnem območju (prostoru) in za ustrezno načrtovanje ukrepov s ciljem optimalne rabe ES. HyMoCARES nudi orodja in metodologijo za načrtovanje ukrepov in vpeljavo razvojnih načrtov rabe vode v relevantne procese. Udeleženci v postopku načrtovanja (načrtovalci, odločevalci in ciljne skupine/deležniki) lahko implementirajo podatke in v končni fazi podajo oceno stanja v projektnem območju rabe voda oz. rabe, ki vpliva na stanje voda. S tem je vpeljava ukrepov v proces načrtovanja bolj zvezna, za vse udeležence pa je omogočena bolj transparentna kontrola stanja voda v prostoru.